

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра банківської справи
(найменування кафедри)

РЕФЕРАТ
кваліфікаційної роботи
на здобуття освітнього ступеня магістра
зі спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
(шифр та найменування спеціальності)
за магістерською програмою професійного спрямування
«Управління діяльністю банків на фінансовому ринку»
(назва магістерської програми)

**на тему: «КРЕДИТНА ДІЯЛЬНІСТЬ БАНКІВ В УМОВАХ ЕКОНОМІЧНОЇ
ЦИКЛІЧНОСТІ»**
(назва теми)

Виконавець:
Студентка ЦЗФН 63Ф13М
Ганганова Вероніка Володимирівна

_____
(прізвище, ім'я, по батькові)

/підпис/

Науковий керівник:
к.е.н., доц.
(науковий ступінь, вчене звання)
Няньчук Наталя Юріївна

_____
(прізвище, ім'я, по батькові)

/підпис/

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми Одним із найбільш дестабілізуючих елементів кризи є підвищення рівня циклічності потрясінь фінансової системи, фінансових ринків та значних секторів економіки. Тенденція розвитку проциклічної поведінки учасників поширилась через безліч різноманітних каналів, враховуючи стандарти бухгалтерського обліку як для активів, що враховуються за поточними цінами, так і для кредитів, що утримуються до погашення, а також через збільшення або послаблення леверіджу фінансовими організаціями, компаніями та споживачами. З метою збільшення стійкості банків до подібної проциклічної динаміки Базельський Комітет запропонував низку заходів. Ці заходи мають забезпечити умови, при яких банківський сектор працював би для поглинання потрясінь, а не як механізм передавання ризику у фінансову систему та реальну економіку.

Питання циклічності розвитку економіки та особливостям розвитку окремих її секторів на різних фазах економічного циклу присвячено наукові праці багатьох вчених, наприклад таких як К. Жюгляр, Дж. Кітчина, С. Кузнеця, М. Кондратьєва, Дж. М. Кейнса, Ф.Лука, К. Маркса, Х. Мінські, Ф. Мендельмана, Р. Рейса, В. Сапорта, Е. Тайлкоута, Г. Хоггарта, К. Фрімена, Дж. Шумпетера та інших. Однак дослідження руху кредитних ресурсів та необхідності впровадження контрциклічного регулювання як одного з засобів макропруденційного регулювання потребує подальшого розвитку та вдосконалення.

Мета дослідження виявлення та оцінка впливу економічних циклів на банківську діяльність, передусім кредитування, а також обґрунтування заходів, спрямованих на контрциклічне регулювання банківської діяльності на кредитному ринку.

Завдання дослідження:

- дослідити природу економічних циклів, систематизувати причини їх виникнення та механізми прояву;
- розглянути особливості регулювання кредитної діяльності банків з урахуванням економічної циклічності;
- познайомитись зі специфікою кредитних циклів в різних моделях організації банківської справи;
- виявити особливості протікання економічних циклів у вітчизняних умовах;
- проаналізувати зв'язок між макроекономічними індикаторами та узагальненими показниками банківської діяльності;
- виявити роль банківського кредитування на різних стадіях економічного циклу;
- проаналізувати зміни методичних підходів щодо управління кредитною діяльністю банків на різних етапах розвитку економіки;
- обґрунтувати заходи, спрямовані на динамічне регулювання діяльності банків залежно від фази економічного циклу з метою послаблення негативного впливу банківського кредитування на циклічність економічного розвитку.

Об'єкт дослідження - теоретико-методичні підходи щодо організації та регулювання кредитування з урахуванням умов економічної циклічності.

Предмет дослідження кредитна діяльність банків, економічні та кредитні цикли.

Методи дослідження загальнонаукові та специфічні методи, а саме абстракції, узагальнення, групування, експертних оцінок, статистичного порівняння, формалізації.

Інформаційна база дослідження праці вітчизняних та іноземних вчених, статистичні дані центральних банків, в тому числі Національного банку України, а також дані окремих банківських установ.

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота магістра складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (60 найменувань) та 1-го додатку. Загальний обсяг роботи становить 83 сторінки. Основний зміст викладено на 73 сторінках. Робота містить 9 таблиць, 12 рисунків.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі «**Вплив економічних циклів на банківську діяльність**» розглянуто теоретичні засади економічної та кредитної циклічностей, наведено характеристику фаз кредитного циклу та ендогенних та екзогенних моделей кредитних циклів. У ході дослідження розглянуто основні системи макропруденційного контрциклічного регулювання банківського сектору: систему нормативів та важелів контрциклічного регулювання «Базель III», програму кількісного пом'якшення ФРС США (QE) та програму довгострокового інвестування ЄЦБ (LTRO). Сучасні інструменти регулювання діяльності банків передусім пов'язані з нормами положень Базельського комітету, які розробляються з метою забезпечення фінансової стабільності національних та світової економік. Макропруденційний нагляд сконцентровано на створенні контрциклічних капітальних буферів та контрциклічних резервів. Розглянуто використання історичного досвіду епохи вільної банківської справи та сучасної альтернативної ісламської моделі, які можуть бути використані для подальшого удосконалення кредитування з метою забезпечення фінансової стабільності національних економічних систем та захисту масштабних криз.

У другому розділі «**Аналіз залежності розвитку економіки України та циклічності кредитної діяльності банків**» проаналізовано функціонування кредитного ринку в Україні. Починаючи з 2009 р., українські банки змушені були переглянути якість своїх кредитних портфелів та формувати резерви в значно більших обсягах, що в підсумку призвело банківську систему до значних збитків у сумі 38 450 млн грн за підсумками 2009 р. Стрімке зростання ризиків у посткризовий період (не лише фінансових, а й політичних) вимагало формування значних резервів, ставши основною причиною збиткової діяльності та ліквідації багатьох банківських установ в наступні роки. У період 2010–2013 рр. обсяги банківського кредитування суттєво скорочувалися, тоді як резерви, навпаки, зростали, що й підтверджує висновок про рух цих індикаторів у протифазі. Це дає підстави зробити припущення про суттєвий вплив суб'єктивних факторів на процес управління банками, а значить і на стан економіки загалом. Керівники банків схильні не до критичного аналізу об'єктивної ситуації, а до руху в руслі загальних трендів, наслідування поведінки конкурентів тощо. Така поведінка банків посилює циклічні коливання економічного розвитку. Кредитний цикл в Україні є явно

викривлений через інституціональні спотворення. В даних рамкових умовах нагромадження NPL не є звичним наслідком зміни умов кредитування, а більшою мірою є відображенням практик виведення активів. Попри те, що втрати банків від анексії території також мають місце, загальна структура поганих боргів в Україні є відображенням інституціональних провалів. Розв'язання цієї проблеми потребує втручання з допомогою активації значної кількості інструментів, починаючи від змін в податковому законодавстві, закінчуючи створенням спеціалізованої установи по роботі з проблемними активами. Однак, найбільш важливим є адекватна класифікація NPL задля унеможливлення фіскальної участі в схемах розчистки балансів від кредитів пов'язаним особам.

У третьому розділі «Перспективи розвитку банківського кредитування в Україні в умовах економічної циклічності» запропоновано в якості показника, що вимірює кредитний цикл запропоновано використовувати кредитний розрив. Оцінка кредитного розриву, що представляє собою різницю між відношенням кредитів до ВВП та його довгострокового тренду, передбачає реалізацію декомпозиції часового ряду на тренд та цикл. Тренд та розрив, які отримуються через розкладення ряду на тренд і цикл, - неспостерігаємі величини, що пояснює множину можливих декомпозицій залежно від характеристик тренду, що закладаються та кореляції між трендом та циклом.

ВИСНОВКИ

Отже, за результатами проведеного дослідження розроблено низку пропозицій, спрямованих на діагностику дисбалансів, попередження кризових явищ та згладжування негативного впливу циклічності на розвиток економіки. Так, необхідно здійснювати аналіз глобальних дисбалансів, адже виникнення фінансових криз спричинене саме такими дисбалансами. Появу таких криз на глобальному рівні можна передбачити та уникнути, якщо виявляти країни чи регіони, які залучають занадто великі обсяги іноземних інвестицій чи, навпаки, інвестують надмірні обсяги коштів в економіку інших країн. Із метою уникнення глобальних фінансових потрясінь необхідно здійснювати макропруденційний нагляд за банківською діяльністю як на глобальному рівні, так і в межах окремих держав чи їх об'єднань. Для уникнення недооцінки ризиків, необхідно проводити зворотне стрес-тестування та пошук найгірших сценаріїв розвитку подій. Необхідно розробити та законодавчо закріпити механізм перегляду пріоритетності цілей в умовах фінансової чи банківської кризи, а також надання повноважень щодо використання нестандартних інструментів монетарного регулювання економіки. Слід законодавчо закріпити за центральним банком та іншими державними органами функції з підтримання стабільного динамічного розвитку фінансово-банківської системи, а також – чітко визначити інструменти та повноваження, які дозволяють виконати ці функції. З метою забезпечення оперативних та узгоджених дій у випадку загрози виникнення фінансової чи банківської кризи слід законодавчо закріпити механізм взаємодії між центральним банком, іншими органами нагляду та виконавчими органами держави.

Проаналізувавши наявний міжнародний досвід регулювання банківських систем та вітчизняну систему макропруденційного регулювання банківського сектору, можна зробити висновок, що жодна з наявних програм, які базуються на

контрциклічних принципах, не може гарантувати позитивні результати у протидії кризам.

У такій системі з вродженою нестабільністю, як фінансові ринки, не слід прагнути до ідеальної стабільності, оскільки, по всій ймовірності, саме така мета і привела до наявних проблем. Більш стійка стратегія буде допускати, а іноді і підтримувати більш високу короткострокову циклічність, використовуючи менш сильні, але частіші спади в активності для очищення системи від перегинів. Таким чином, можливо уникнути криз, подібних до нинішніх.

Для досягнення такої політики потрібно визнати, що необхідно скоротити як надмірне створення позик, так і надмірне позбавлення від них, а також переосмислити ставлення до політики банківських регуляторів і економічних циклів. В ідеалі необхідно відмовитися від того, щоб розглядати всі скорочення в економіці як симптом провалу політики, а замість цього вважати їх нормальною частиною роботи здорової та динамічної економіки.

Таким чином, сучасна система кредитування в період глобалізації - це далеко не саморегульована система, вона не в змозі функціонувати без активного втручання держави. Без активних антикризових дій урядів усіх країн неможливо зупинити поточну фінансову кризу в світі. Реалізація запропонованих може справити позитивний вплив на розвиток вітчизняної кредитної системи з урахуванням циклічності розвитку економіки, захистить банківський сектор, дозволить підняти кредитні відносини на більш якісний економічний рівень розвитку.

АНОТАЦІЯ

Ганганова В.В.,

«Кредитна діяльність банків в умовах економічної циклічності»,
кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра зі спеціальності
072 «Фінанси, банківська справа та страхування» за магістерською програмою
«Управління діяльністю банків на фінансовому ринку»,

Одеський національний економічний університет

м. Одеса, 2019 рік

Кваліфікаційна робота магістра складається з трьох розділів. Об'єкт дослідження – кредитна діяльність банків, економічні та кредитні цикли..

У першому розділі роботи обгрунтовано теоретичні засади економічної та кредитної циклічностей, визначені наукові підходи до регулювання кредитного ринку в умовах циклічності економіки; розкриті Особливості кредитних циклів в різних моделях банківської справи.

У другому розділі проаналізовано залежність розвитку економіки та циклічності кредитної діяльності банків, розглянуто функціонування кредитного ринку України в умовах економічної кризи; здійснено оцінку залежності проблемної заборгованості банків від циклічності кредитної діяльності та проаналізовано кредитну діяльність окремих банківських установ в умовах циклічності.

У третьому розділі надано рекомендації щодо використання методів визначення кредитних циклів та оцінено перспективи розвитку ринку банківського кредитування в умовах економічної циклічності.

Ключові слова: економічний цикл, кредитний цикл, фази кредитного циклу, банк, ризик, криза, макропруденційна політика.

ANNOTATION

**Ganganova V.V., "Credit activity of banks in the conditions of economic cyclicity ", thesis for a master's degree in a specialty 072 "Finance, Banking and Insurance" under the Master's program "Management of Financial Markets of Banks", Odessa National Economic University
Odessa, 2019**

The Master's qualification work consists of three chapters. Object of study - bank lending, economic and credit cycles.

The first chapter of the diploma substantiates theoretical principles of economic and credit cyclicity, defines scientific approaches to regulation of the credit market in terms of cyclicity of the economy; features of credit cycles in different models of banking are revealed.

The second chapter analyzes the dependence of the economic development and cyclicity of bank lending activity, examines the functioning of the credit market of Ukraine in the conditions of economic crisis; the dependence of problematic debt of banks on the cyclicity of credit activity was evaluated and the credit activity of individual banking institutions was analyzed in terms of cyclicity.

The third chapter provides recommendations on the use of methods for determining credit cycles and assesses the prospects for the development of the banking lending market in the context of economic cyclicity.

Keywords: economic cycle, credit cycle, credit cycle phases, bank, risk, crisis, macroprudential policy.